

УДК 158.98:37.015.3-053.8

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-3\(61\)-3892-3902](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-3(61)-3892-3902)

Созонюк Ольга Степанівна кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, <https://orcid.org/0000-0002-6810-6341>

ДИСЦИПЛІНА «ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ» У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНИЙ ЗМІСТ ТА ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз навчальної дисципліни «Психологія вищої школи» як важливого чинника розвитку професійних компетентностей здобувачів у системі вищої освіти в умовах повномасштабної війни в Україні. Обґрунтовано актуальність упровадження та реалізації курсу з огляду на зростання потреби суспільства у формуванні здатності майбутніх фахівців організовувати психологічні проекти, орієнтовані на відновлення ментального здоров'я нації, цивільного населення, дітей та сімей, постраждалих від війни. Розкрито теоретико-методологічні засади проблеми підготовки кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження інноваційних та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці.

Охарактеризовано зміст, структуру та компетентнісний потенціал курсу «Психологія вищої школи» в межах освітньої програми «Психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти. Показано, що вивчення дисципліни забезпечує формування у здобувачів вищої освіти загальних і фахових компетентностей, пов'язаних із кризовою інтервенцією, етичною поведінкою, комунікацією, емоційною саморегуляцією, стресостійкістю та професійним самозбереженням.

Особливу увагу приділено аналізу тематичних модулів курсу, спрямованих на професійне становлення особистості здобувача як майбутнього фахівця з вищою освітою, психологічні засади управління навчально-професійною діяльністю здобувачів, психологію педагогічної комунікативної взаємодії у вищій школі.

На основі результатів анкетування магістрів висвітлено їхню оцінку практичної значущості курсу, ефективності активних методів навчання та можливостей застосування набутих компетентностей у реальних педагогічних ситуаціях. Зроблено висновок, що курс «Психологія вищої школи» є системоутворювальним елементом професійної підготовки майбутніх фахівців і має значний потенціал для подальших наукових досліджень у контексті інноваційного та практико-орієнтованого підходів.

Ключові слова: психологія вищої школи, загальні та фахові компетентності, інноваційні та інформаційні технології, практико-орієнтований підхід.

Olha Sozoniuk Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Age and Pedagogical Psychology, Rivne State Humanitarian University, Rivne, <https://orcid.org/0000-0002-6810-6341>

THE DISCIPLINE “PSYCHOLOGY OF HIGHER EDUCATION” IN THE TRAINING OF MASTER’S DEGREE STUDENTS: INNOVATIVE CONTENT AND PRACTICE-ORIENTED ASPECTS

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of the academic discipline “Psychology of Higher Education” as an important factor in the development of professional competencies of students within the system of higher education under the conditions of full-scale war in Ukraine. The relevance of introducing and implementing this course is substantiated by the growing societal need to develop the ability of future specialists to organize psychological projects aimed at restoring the mental health of the nation, the civilian population, children, and families affected by the war. The theoretical and methodological foundations of training qualified professionals capable of creative work, professional development, and the adoption and implementation of innovative and information technologies, as well as being competitive in the labor market, are revealed.

The content, structure and competency potential of the course “Psychology of Higher Education” within the educational program “Psychology”, second (master’s) level of higher education, are characterized. It is shown that the study of the discipline ensures the formation of both general and professional competencies related to crisis intervention, ethical behavior, communication, emotional self-regulation, stress resistance, and professional self-preservation. Special attention is paid to the analysis of thematic modules of the course aimed at the professional development of the student’s personality as a future specialist with higher education, the psychological foundations of managing academic and professional activity of students, and the psychology of pedagogical communicative interaction in higher education.

Based on the results of a survey of master’s students, their assessment of the practical significance of the course, the effectiveness of active learning methods, and the applicability of the acquired competencies in real pedagogical situations is presented. It is concluded that the course “Psychology of Higher Education” is a system-forming element of professional training for future specialists and has considerable potential for further scientific research in the context of innovative and practice-oriented approaches.

Keywords: psychology of higher education, general and professional competencies, innovative and information technologies, practice-oriented approach.

Постановка проблеми. У сучасному контексті, коли українське суспільство переживає глибокі соціально-психологічні зміни, пов'язані з тривалою війною з російським агресором, дисципліна «Психологія вищої школи» стає надзвичайно важливою у підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Її зміст спрямований не лише на опанування основ методології педагогічної діяльності, але й на розвиток здатності майбутніх фахівців організовувати психологічні проєкти, орієнтовані на відновлення ментального здоров'я нації, цивільного населення, дітей та сімей, постраждалих від війни. Вивчення цієї дисципліни передбачає набуття компетентностей у галузі психології управління педагогічними дослідженнями в системі вищої освіти, уміння діяти в ситуаціях невизначеності, нестачі ресурсів та високого емоційного напруження. Крім того, сприяє формуванню психологічної стійкості здобувачів магістерського рівня, здатності застосовувати науково обґрунтовані підходи для аналізу і подолання наслідків травматичних подій, а також інтеграції результатів досліджень у практику психологічної допомоги і психосоціальної підтримки суспільства.

Дисципліна набуває особливої значущості в контексті педагогічного менеджменту періоду післявоєнного відновлення. Важливим завданням є підготовка фахівців, здатних ініціювати, координувати та впроваджувати педагогічні проєкти, спрямовані на підтримку психічного здоров'я, освітню реабілітацію та соціальну інтеграцію ветеранів, що є стратегічно необхідним для держави. Водночас, навчальна дисципліна «Психологія вищої школи» у процесі підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти слугує платформою для розвитку наукової відповідальності, громадянської зрілості та гуманістичних орієнтирів, вона готує фахівців, які зможуть приносити користь суспільству в найскладніші історичні періоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження з курсу «Психологія вищої школи» набувають особливої актуальності в умовах війни в Україні, адже освітній процес супроводжується підвищеним рівнем стресу, тривожності та переживанням травматичних подій. Так, відомий науковець І.Бех підкреслює значення особистісно орієнтованого підходу як основи формування внутрішньої стійкості та ціннісних орієнтацій молоді в кризових умовах[1]. Вітчизняний психолог С.Максименко наголошував на розвитку психологічних ресурсів особистості, що забезпечують адаптацію до екстремальних обставин [5].

У межах гуманістичної парадигми К.Роджерс [14] обґрунтовує важливість емпатійного освітнього середовища для підтримки психічного благополуччя здобувачів, тоді як А.Маслоу [12] розглядає потребу в безпеці як базову умову подальшої самореалізації особистості. Крім того, сучасні зарубіжні дослідження підтверджують значення психологічної підтримки у кризових ситуаціях: М.Селігман [15] у межах позитивної психології акцентує увагу на розвитку резильєнтності та оптимізму як чинників подолання стресу, а Р.Лазарус [11] у

теорії копіngu доводить, що ефективні стратегії подолання труднощів визначають рівень психологічної адаптації особистості. Також А.Бандура [10] підкреслює роль самоефективності у формуванні впевненості студента у власних силах навіть в умовах невизначеності.

Отже, інтеграція вітчизняних і зарубіжних наукових підходів свідчить, що психологія вищої школи в умовах війни має виконувати не лише освітню, а й потужну підтримувальну функцію, сприяючи збереженню психічного здоров'я, розвитку стресостійкості та професійному становленню студентської молоді.

Мета статті - обґрунтувати інноваційний зміст і практико-орієнтовані підходи до викладання навчальної дисципліни «Психологія вищої школи» у системі підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, визначити її роль у формуванні педагогічних і дослідницьких компетентностей майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Освітній компонент «Психологія вищої школи» є нормативною дисципліною для підготовки майбутніх фахівців за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Даний курс розкриває важливі проблеми підготовки кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження інноваційних та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці. Викладання дисципліни «Психологія вищої школи» спирається на чинну нормативно-правову базу України – Закони «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Національну доктрину розвитку освіти, Положення про підготовку здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, а також на міжнародні стандарти академічної доброчесності, психологічної етики та дослідницької автономії.

Мета дисципліни «Психологія вищої школи» полягає в науково-психологічному забезпеченні педагогічної підготовки магістрів (майбутніх викладачів різноманітних закладів вищої освіти) через їхнє ознайомлення з основними психологічними характеристиками системи вищої школи, а також із психолого-педагогічними закономірностями здійснення сучасним викладачем ефективної педагогічної діяльності. Предмет «Психології вищої школи» як галузі наукової дисципліни – особливості та закономірності освітньої соціалізації здобувачів, що забезпечують становлення їхньої особистісно-професійної компетентності, а також психолого-педагогічні умови оптимізації педагогічної діяльності викладачів ЗВО як суб'єктів організації продуктивної педагогічної взаємодії.

Основні цілі курсу:

- розкриття психологічних особливостей студентського віку;
- вивчення психологічних закономірностей навчально-професійної діяльності у ЗВО;
- формування навичок педагогічного спілкування та взаємодії у системі «викладач – студент»;

- розвиток умінь створювати сприятливий психологічний клімат в академічній групі;
- опанування методів психологічної підтримки, мотивації та стимулювання навчання;
- формування психологічної культури викладача вищої школи.

В умовах воєнного стану в Україні зміст дисципліни спрямовується на врахування підвищеного рівня стресу, травматичного досвіду учасників освітнього процесу та організацію безпечного освітнього середовища.

Завдання навчальної дисципліни «Психологія вищої школи»:

1. Теоретичні завдання:

- засвоєння психологічних закономірностей навчання у кризових і надзвичайних умовах;
- вивчення особливостей психоемоційного стану студентів і викладачів під час війни;
- опанування основ кризової та травмоорієнтованої психології;
- розуміння механізмів стресу, тривожності, емоційного вигорання та шляхів їх подолання;
- аналіз впливу дистанційного та змішаного навчання на психічне здоров'я здобувачів освіти.

2. Практичні завдання:

- формування навичок психологічно безпечної комунікації в умовах воєнного часу;
- розвиток умінь надавати первинну психологічну підтримку студентам;
- застосування методів стабілізації емоційного стану та зниження рівня тривожності;
- організація освітнього процесу з урахуванням повітряних тривог, переміщення здобувачів освіти та дистанційного формату;
- профілактика конфліктів і підтримка згуртованості академічних груп.

3. Професійно-особистісні завдання:

- розвиток стресостійкості та психологічної гнучкості майбутнього викладача;
- формування навичок саморегуляції та профілактики професійного вигорання;
- виховання емпатії, толерантності та етичної відповідальності;
- підготовка до роботи з внутрішньо переміщеними особами та студентами, які мають травматичний досвід.

У процесі викладання зазначеної дисципліни для магістрів (майбутніх викладачів різноманітних закладів вищої освіти) виокремлюємо чотири базові рівні:

- методологічний (опанування методології психологічного пізнання, побудови гіпотез, визначення вибірки, валідності, надійності й етичного супроводу експерименту);

- організаційно-управлінський (формування навичок планування психологічного дослідження, розподілу ролей у команді, контролю за етапами реалізації, ведення науково-педагогічного щоденника, управління конфліктами й мотивацією учасників);

- етичний (усвідомлення принципів добровільності, конфіденційності, інформованої згоди, а також академічної доброчесності, запобіганні плагіату, фальсифікації, маніпуляцій з даними);

- рефлексивно-ціннісний (розвиток внутрішньої культури, уміння проводити самооцінку й аналіз власних емоційних станів під час науково-педагогічного пошуку, що є передумовою психологічного благополуччя та професійного вигорання)[13].

У структурі викладання дисципліни «Психологія вищої школи» передбачено вивчення трьох змістових модулів і включено такі аспекти, як професійне становлення особистості здобувача як майбутнього фахівця з вищою освітою; психологічні засади управління навчально-професійною діяльністю здобувачів; психологія педагогічної комунікативної взаємодії у вищій школі.

Практико-орієнтований підхід при вивченні курсу «Психологія вищої школи» для магістрів полягає у поєднанні теоретичних знань із реальними професійними завданнями викладача закладу вищої освіти. Йдеться не лише про засвоєння психологічних концепцій, а й про формування готовності застосовувати їх у педагогічній діяльності, зокрема в умовах сучасних викликів (дистанційне навчання, воєнний стан, психологічна підтримка здобувачів).

Основні складові практико-орієнтованого підходу:

1. *Моделювання професійних ситуацій.* Аналіз кейсів (конфлікт у студентській групі, низька мотивація, емоційне вигорання), розробка алгоритмів психологічної підтримки, відпрацювання навичок педагогічної взаємодії.

2. *Тренінгові та інтерактивні форми роботи.* Рольові ігри («викладач–студент»), проведення мікровикладання, вправи з розвитку емпатії, рефлексії, комунікативної компетентності.

3. *Діагностична практика.* Ознайомлення з психодіагностичними методиками (дослідження мотивації, рівня тривожності, адаптації здобувачів), інтерпретація результатів і формування рекомендацій.

4. *Розробка власних освітніх продуктів.* Створення фрагментів занять із врахуванням психологічних закономірностей навчання дорослих, проектування безпечного освітнього середовища.

5. *Рефлексивна діяльність.* Самоаналіз педагогічного стилю, визначення власних професійних ресурсів і зон розвитку.

Таким чином, практико-орієнтований підхід спрямований на формування у магістрів професійної компетентності майбутнього викладача - здатності ефективно організовувати освітній процес, підтримувати психологічне благополуччя здобувачів і забезпечувати якісну взаємодію в академічному середовищі[9]. Крім того, є особливо актуальний в українському контексті, де викладач

має бути не лише транслятором знань, а й фасилітатором, наставником і психологічно чутливим лідером освітнього простору.

Під час проведення лекційних занять з дисципліни «Психологія вищої школи» змістові аспекти модулів розкрито на основі аналізу інноваційних підходів до забезпечення психолого-педагогічних умов для саморозвитку і самореалізації здобувача як суб'єкта освітнього процесу та майбутньої професійної діяльності в умовах сьогодення. Розвиток сучасного суспільства характеризується глибокими трансформаціями в економічній, соціальній, технологічній та культурній сферах. Цифровізація, глобалізаційні процеси, інтеграція України у світовий освітній простір, а також виклики воєнного часу суттєво впливають на систему вищої освіти. У цих умовах зростає значення особистісної зрілості, професійної мобільності та здатності до самостійного розвитку майбутніх фахівців, зокрема магістрів. Магістерський рівень освіти є завершальним етапом професійної підготовки, який поєднує академічну глибину, науково-дослідну діяльність і практичну спрямованість. Саме на цьому етапі особистість активно формує професійну ідентичність, визначає власну траєкторію кар'єрного розвитку, реалізує наукові інтереси та соціальні амбіції. Актуальність змістових модулів освітнього контенту зумовлена також необхідністю осмислення механізмів самореалізації та саморозвитку здобувачів в умовах постійних змін, нестабільності та високої конкуренції.

В процесі вивчення вищезгаданої дисципліни, варто зазначити, що значущими її аспектами є орієнтація на аналітичне та критичне мислення, формування навичок наукового пошуку, здатність до проектної та інноваційної діяльності, інтеграція в міжнародний академічний простір. Вищенаведене створює умови для індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів, що є важливою передумовою самореалізації. Магістерський рівень вищої освіти є надзвичайно важливим як простір професійної самореалізації, адже магістратура - це етап, на якому поєднуються науково-дослідницька діяльність, поглиблена теоретична підготовка, професійна практика, розвиток управлінських компетентностей.

Значно впливають також на процес виконання самостійної роботи при опануванні курсу «Психологія вищої школи» здобувачами вищої освіти цифровізація освіти, глобалізаційні процеси, соціально-політичні виклики. Сучасна освіта активно впроваджує цифрові технології, дистанційні платформи, штучний інтелект[7]. Це відкриває нові можливості, зокрема, доступ до міжнародних ресурсів, онлайн-курси, цифрові бібліотеки, участь у вебінарах та міжнародних конференціях.

Разом з тим цифровізація вимагає високого рівня самоорганізації, інформаційної культури та критичного мислення. Інтеграція України до європейського освітнього простору створює нові можливості академічної мобільності, подвійних дипломів, міжнародних стажувань. Водночас зростає конкуренція, що стимулює здобувачів до активнішого саморозвитку. Воєнний

стан, міграційні процеси, економічна нестабільність формують нові умови навчання. Здобувачі повинні демонструвати психологічну стійкість, адаптивність і здатність працювати в умовах невизначеності[8].

Також варто зазначити, що у процесі вивчення навчальної дисципліни «Психологія вищої школи» здобувачам вищої освіти надається можливість засвоєння окремих змістових компонентів (тем, модулів тощо) в межах неформальної освіти. Валідація результатів такого навчання здійснюється на підставі подання магістрами відповідних підтверджувальних документів, зокрема сертифікатів про проходження профільних курсів, участі у науково-практичних заходах, а також шляхом презентації набутих програмних результатів навчання, сформованих компетентностей і практичних навичок у форматі усної доповіді, відеопрезентації чи інших форм академічного представлення[4].

Максимальна кількість балів, які можуть бути перезарахованими в результаті опанування змістовних елементів (тем, модулів тощо) в умовах неформальної освіти – до 20 балів.

У першому семестрі 2025-2026 навчального року магістри пройшли онлайн курси з проблем психології вищої школи від освітніх платформ Prometheus, Ed-Era, зокрема, «Я і якісне та цілісне навчання. Соціально-емоційне навчання і психосоціальна підтримка», «Стрес-менеджмент для освітян», «Базова психологічна допомога в умовах війни», «Знати як допомогти», «Ефективні комунікації для освітніх управлінців» [3].

Анкетування магістрів першого курсу, які завершили вивчення дисципліни, показало високий рівень їхньої задоволеності щодо якості курсу, його прикладного характеру, діяльнісного підходу, логічної побудови та зрозумілого викладу навчального матеріалу.

Аналіз результатів анкетування магістрів в РДГУ після завершення курсу «Психологія вищої школи» (n = 48) засвідчив позитивну оцінку його змісту та практичної спрямованості. Зокрема, **87% респондентів** відзначили, що курс суттєво поглибив їх розуміння психологічних закономірностей освітнього процесу, а **82%** підтвердили підвищення рівня готовності до здійснення педагогічної діяльності у закладі вищої освіти. Також **78% опитаних** наголосили на зростанні навичок ефективної комунікації зі студентами, тоді як **74%** відзначили покращення здатності до рефлексії та самоаналізу власного педагогічного стилю.

Важливим результатом стало те, що **69% магістрів** вказали на підвищення рівня психологічної стійкості та розуміння механізмів подолання стресу, що є особливо актуальним в умовах сучасних соціальних викликів. Разом із тим, **35% респондентів** висловили потребу у розширенні практичного блоку курсу (більше кейсів, тренінгів, психодіагностичних методик), а **58%** зазначили доцільність введення окремого модуля з профілактики емоційного вигорання викладача.

Отримані емпіричні дані свідчать про загальну ефективність курсу (середній рівень задоволеності – **4,6 із 5 балів**), а також окреслюють перспективи його вдосконалення через посилення практико-орієнтованої складової та інтеграцію сучасних психологічних технологій підтримки учасників освітнього процесу.

Висновки. У результаті теоретико-дослідницького аналізу встановлено, що курс «Психологія вищої школи» є своєчасним і соціально значущим у контексті сучасних вимог, спричинених війною в Україні. Також освітній компонент є важливим для професійної підготовки магістрів до педагогічної діяльності у закладах вищої освіти. Узагальнення наукових підходів засвідчило, що сучасна психологія вищої школи орієнтується на особистісно орієнтовану парадигму, розвиток професійної ідентичності, формування стресостійкості та забезпечення психологічної безпеки освітнього середовища, що набуває особливої актуальності в умовах суспільних кризових викликів.

Результати анкетування магістрів підтвердили ефективність курсу в аспекті формування психологічної готовності до викладацької діяльності, розвитку комунікативної компетентності, рефлексивних умінь та здатності до психологічної підтримки студентів. Високий рівень задоволеності змістом і практичною спрямованістю дисципліни свідчить про доцільність впровадження практико-орієнтованого підходу, який передбачає використання кейс-методів, тренінгових технологій, елементів психодіагностики та моделювання професійних ситуацій.

Водночас дослідження окреслило перспективи вдосконалення курсу, зокрема через розширення практичного компоненту, поглиблення змісту модуля із профілактики емоційного вигорання викладача та розвитку резильєнтності учасників освітнього процесу.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаються у розробці та апробації комплексних програм психологічної підтримки магістрів як майбутніх викладачів в умовах трансформації сучасної вищої освіти.

Література:

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід у сучасній освіті. Київ : Либідь, 2003. 280с.
2. Бурлакова І. А. Профілактика емоційного вигорання викладачів закладів вищої освіти // Габітус. 2023. № 45. С. 156–162.
3. Коваленко О. В. Психологічна підтримка студентів закладів вищої освіти в умовах кризових ситуацій // Вісник Національного університету оборони України. 2023. № 1 (71). С. 98–105.
4. Кокарева А. М. Психолого-педагогічні засади професійної підготовки магістрів у закладах вищої освіти України // Освітологічний дискурс. 2021. № 3 (34). С. 64–72.
5. Максименко С. Д. Психологія особистості: проблеми розвитку і становлення. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 296 с.
6. Савчин М. В., Василенко Л. П. Психологія вищої школи. Київ: Академвидав, 2014. 400с.

7. Луканьова О. П. Психологічні особливості розвитку особистості студента в умовах воєнного стану // Психологія і особистість. 2022. № 2 (22). С. 45–53.
8. Мельник Н. І. Формування стресостійкості майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2021. № 4. С. 112–118.
9. Шевяков О. Л. Резильєнтність студентської молоді в умовах соціальної нестабільності // Теорія і практика сучасної психології. 2024. № 1. С. 27–34.
10. Bandura A. Self-efficacy: The exercise of control. New York : W. H. Freeman, 1997. 604p.
11. Lazarus R. S., Folkman S. Stress, appraisal, and coping. New York : Springer, 1984. 445p.
12. Maslow A. H. Motivation and personality. New York : Harper & Row, 1954. 411 p.
13. Petrenko, O., Pustovit, H., & Petrenko, S. Training of future doctors of philosophy in the specialty «Education and pedagogical sciences» in Ukraine: theoretical and applied aspects. International Journal of Pedagogy Innovation and New Technologies. 2022. № 9. P. 45-53.
14. Rogers C. R. Freedom to learn. Columbus (OH) : Merrill, 1969. 358 p.
15. Seligman M. E. P. Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being. New York : Free Press, 2011. 349 p.

References:

1. Bekh, I. D. (2003). *Osobystisno oriientovanyi pidkhid u suchasni osviti [A person-centered approach in modern education]*. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
2. Burlakova, I. A. (2023). *Profilaktyka emotsiinoho vyhorannia vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity [Prevention of emotional burnout among teachers of higher education institutions]*. Habitus. № 45 [in Ukrainian].
3. Kovalenko, O. V. (2023). *Psykhologichna pidtrymka studentiv zakladiv vyshchoi osvity v umovakh kryzovykh sytuatsii [Psychological support for students of higher education institutions in crisis situations]*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*. № 1 (71) [in Ukrainian].
4. Kokarieva, A. M. (2021). *Psykhologo-pedahohichni zasady profesiinoi pidhotovky mahistriv u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy [Psychological and pedagogical principles of professional training of masters in higher education institutions of Ukraine]*. *Osvitohichnyi dyskurs*. № 3 (34) [in Ukrainian].
5. Maksymenko, S. D. (2008). *Psykhohiia osobystosti: problemy rozvytku i stanovlennia [Personality psychology: problems of development and formation]*. Kyiv: Tsentru uchbovoi literatury [in Ukrainian].
6. Savchyn, M. V. & Vasylenko, L. P. (2014). *Psykhohiia vyshchoi shkoly [High School Psychology]*. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
7. Lukanova, O. P. (2022). *Psykhologichni osoblyvosti rozvytku osobystosti studenta v umovakh voiennoho stanu [Psychological features of student personality development in martial law conditions]*. *Psykhohiia i osobystist*. № 2 (22) [in Ukrainian].
8. Melnyk, N. I. (2021). *Formuvannia stresostiikosti maibutnikh fakhivtsiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of stress resistance of future specialists in the process of professional training]*. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Psykhohichni nauky*. № 4 [in Ukrainian].
9. Sheviakov, O. L. (2024). *Rezyliientnist studentskoi molodi v umovakh sotsialnoi nestabilnosti [Resilience of student youth in conditions of social instability]*. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykhohiia*. № 1 [in Ukrainian].
10. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York : W. H. Freeman [In England].
11. Lazarus, R. & Folkman S. (2004). *Stress, appraisal, and coping*. New York : Springer [In England].

12. Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York : Harper & Row [In England].
13. Petrenko, O., Pustovit, H. & Petrenko S. (2022). Training of future doctors of philosophy in the specialty «Education and pedagogical sciences» in Ukraine: theoretical and applied aspects. *International Journal of Pedagogy Innovation and New Technologies*. № 9. [In England].
14. Rogers, C. R. (1969). *Freedom to learn*. Columbus (OH) : Merrill [In England].
15. Seligman, M. (2011). *A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York : Free Press [In England].

Дата першого надходження статті до видання: 01.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.03.2026